

STORTINGET

Representantforslag 119 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Marthe Hammer, Sunniva Holmås Eidsvoll, Mirell Høyen-Berntsen, Kirsti Bergstø og Anne Lise Gjerstad Fredlund

Dokument 8:119 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Marthe Hammer, Sunniva Holmås Eidsvoll, Mirell Høyen-Berntsen, Kirsti Bergstø og Anne Lise Gjerstad Fredlund om digital suverenitet i en urolig tid

Til Stortinget

Bakgrunn

En liten håndfull internasjonale teknologiselskaper er svært integrert i folks liv, i alt fra fritid, jobb og i møte med det offentlige. Statlige etater, direktorater, kommuner og andre offentlige virksomheter baserer sentrale funksjoner på plattformer og skytjenester levert av selskaper som Microsoft, Google og Amazon. Dette gjelder alt fra saksbehandling, arkiv og kommunikasjon til analyse, beredskap og styring. Men det gjelder også for å dele viktig informasjon fra offentlige etater, og for å samhandle med de som trenger og bruker offentlige tjenester. Utviklingen har skjedd over tid, ofte begrunnet med kostnadseffektivitet, brukervennlighet og mangel på europeiske eller nasjonale alternativer. Samtidig har den geopolitiske situasjonen endret seg dramatisk. Stormaktsrivalisering, økt militarisering i Arktis og svekket respekt for folkeretten gjør at teknologisk avhengighet ikke lenger kan behandles som et rent administrativt eller økonomisk spørsmål.

Avhengigheten av amerikanske IT-systemer i det offentlige innebærer en alvorlig og uholdbar risiko for norsk suverenitet, rettssikkerhet og beredskap. Amerikanske selskaper er underlagt amerikansk lovgivning,

Beriktiget

inkludert lover som gir amerikanske myndigheter vidtrekkende tilgang til data og mulighet til å pålegge selskaper handlinger som kan være i strid med norske interesser, europeisk personvernregelverk og internasjonal rett. Dette gjelder uavhengig av hvor data fysisk er lagret. Danmark tar nå grep for å fase ut Microsoft fra det offentlige, og bytter ut med LibreOffice. Norge må ta lignende grep og vurdere LibreOffice og europeiske open-Desk som alternativer.

Nylige hendelser, som utestengelsen av dommere fra Den internasjonale straffedomstolen (ICC) fra amerikanske teknologiplattformer, viser at tilgangen til grunnleggende digitale tjenester trekkes tilbake av politiske eller strategiske årsaker. I en alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon – for eksempel ved konflikt eller militær eskalering i Norges nærområder – kan Norge risikere å miste kontroll over kritiske digitale funksjoner.

Å ta grep om den digitale utviklingen er en viktig politisk oppgave, ikke bare for å begrense makten til verdens rikeste aktører, men også for å bygge et sunt digitalt marked. Da må utviklingen bygges på en modell som bidrar til å løse reelle samfunnsproblemer, som frigjør mennesker fra unødvendig arbeid, som belønner innovasjon framfor monopolmakt, og som bygger på demokratiske rettigheter framfor sosial kontroll og manipulasjon. De amerikanske teknologiselskapene har i stor grad slått seg opp som giganter på grunn av offentlige kontrakter, innkjøp og lån. Når det digitale er en del av fritid, det offentlige og arbeidsliv for alle, trengs en utvikling som fremmer demokrati, politisk deltakelse og informasjonsflyt, og som sikrer mot manipulasjon, styrker sikkerhet og forsvar, samt gir kontroll over data som samles inn, ressurser og digital infrastruktur. Enkelttiltak som aldersgrense på sosiale medier er ikke alene nok når det er strukturelle problemstillinger knyttet til

dagens teknologiutvikling. Hvordan selskaper samler inn data fra den norske befolkningen og det offentlige, og hvordan de bruker og selger de dataene, har ikke vært vurdert som en næring i Norge; det har gitt de internasjonale teknologiselskapene eierskap over den viktige ressursen data er. All den tid noen få selskaper opererer innenfor et nærmest monopol på data, gir det en urettferdig utvikling for andre små selskaper og samfunnet. Den manglende reguleringen av data- og teknologiselskaper skiller seg fra hvordan en forvalter andre ressurser, som olje, fisk og vannkraft. Data er den mest verdifulle ressursen for selskaper med bedriftsmodell med utgangspunkt i å samle mest mulig informasjon om brukerne for å selge målrettede annonser til selskaper. Dette fører til en massiv overvåkning av mennesker og virksomheter som bruker disse bedriftenes verktøy.

Det er nå bevegelse i land og regioner rundt Norge mot økt digital suverenitet og å koble seg av de store internasjonale teknologigigantene. I EU diskuteres også behovet for økt digital suverenitet, samtidig som amerikanske teknologiselskaper forsøker å utvanne regulatoriske rammeverk som har kommet de siste årene, som forordning om digitale markeder (DMA) og forordning om digitale tjenester (DSA). Norge må gripe muligheten som nå kan komme, og sammen med andre land og aktører jobbe for å sikre digital suverenitet, og for at digitaliseringspolitikken i større grad bygger på demokratiske interesser, ikke kommersielle interesser. For å få til det trengs en rekke grep for å sikre at teknologiselskaper i Norge ikke spises opp av internasjonale monopolister, at Norge innfører nye regler for digitale aktører, samt at det offentlige inngår nye kontrakter, gjør innkjøp og tar større ansvar i den digitale utviklingen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fastsette digital suverenitet som et overordnet mål i Norges digitaliseringsstrategi.
2. Stortinget ber regjeringen sikre oppretting av en nasjonal skytjeneste som eies og driftes av det offentlige, for lagring av data og som et offentlig arbeidsverktøy.
3. Stortinget ber regjeringen utvikle en konsesjonsordning for innsamling, bruk og lagring av både offentlige data og persondata for kommersielle aktører. En slik konsesjonsordning må fastsette krav til hvilke data som kan brukes, til hvilke typer formål, hvor og hvordan de lagres, og om og hvordan de kan deles med ulike tredjeparter.
4. Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal exit-strategi for utfasing av store internasjonale kommersielle IT-plattformer, slik som Microsoft 365, i statsforvaltningen og i virksomheter med kritiske samfunnsfunksjoner, slik danske myndigheter gjør, med sikte på overgang til nye systemer fortløpende i løpet av 2026.
5. Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan de bedre vil følge opp GDPR og sikre at sensitiv og samfunnskritisk informasjon om innbyggere utelukkende skal behandles i løsninger som er under norsk eller europeisk jurisdiksjon.
6. Stortinget ber regjeringen redusere leverandørlåsing ved å utarbeide regler for offentlig innkjøp av IT-løsninger som bruker åpne standarder og åpen kildekode med universell utforming og muliggjør interoperabilitet i offentlig sektor.
7. Stortinget ber regjeringen styrke og videreutvikle interkommunale samarbeid og oppgavefelleskap som utvikler digitale løsninger for offentlig sektor, basert på åpne kildekoder og standarder.
8. Stortinget ber regjeringen ta nødvendige grep for å samarbeide tettere med nordiske og europeiske land om felles digitale løsninger og beredskap, hvor åpne kildekoder og digital suverenitet over digital infrastruktur er førende for samarbeidet.

11. februar 2026

Ingrid Fiskaa

Marthe Hammer

Sunniva Holmås Eidsvoll

Mirell Høyer-Berntsen

Kirsti Bergstø

Anne Lise Gjerstad Fredlund